

**Opinia PKPP Lewiatan
w sprawie rządowego projektu ustawy o dochodzeniu
roszczeń w postępowaniu grupowym
/druk 1829/**

Uwagi zasadnicze:

1. Zbyt szeroki zakres przedmiotowy i podmiotowy projektu ustawy

Projekt proponuje, aby w drodze roszczeń grupowych można było dochodzić wszelkiego rodzaju roszczeń (opartych na jednakowej podstawie faktycznej lub prawnej). Brak jest zarówno ograniczeń podmiotowych, jak i przedmiotowych. Tryb ten jest dostępny więc dla konsumenta, przedsiębiorcy, jak i zwykłego obywatela. Tryb ten daje możliwość dochodzenia roszczeń majątkowych pieniężnych i niepieniężnych (w tym o ustalenie).

Zgodnie z projektem opiniowanej ustawy, także roszczenia przeciwko SP będą mogły być dochodzone w drodze pozwów zbiorowych. Może to mieć miejsce szczególnie w przypadkach wyroków TK uznających określone przepisy za niekonstytucyjne, wyroków ETS, a także wadliwej implementacji unijnych dyrektyw do prawa polskiego. Warto zauważyć że ilość tego typu postępowań stale wzrasta, a ich specyfika powoduje, że dotyczą one bardzo wielu osób. Może to pociągać za sobą trudne do oszacowania wydatki dla SP.¹

Przykładowe rodzaje spraw możliwe do dochodzenia w drodze projektowanej ustawy:

- ◆ roszczenia pracownicze (nadgodziny, niewypłacone dodatki, świadczenia związane ze zwolnieniami grupowymi);
- ◆ roszczenia poszkodowanych przez produkt niebezpieczny;
- ◆ roszczenia konsumentów na tle nieuczciwych praktyk rynkowych (np. o unieważnienie umów, o odszkodowanie);
- ◆ roszczenia franchisingobiorców przeciwko organizatorowi sieci;
- ◆ roszczenia inwestorów przeciwko spółce publicznej na tle niedopełnienia obowiązków informacyjnych;
- ◆ roszczenia więźniów przeciwko SP o przeludnione cele;
- ◆ roszczenia spółdzielni przeciwko SP za uchwalenie ustawy umożliwiającej wykup lokali za 1 zł.;²

---

¹ Analiza nt. przykładów hipotetycznych postępowań grupowych, wykonana na zlecenie PKPP Lewiatan przez firmę 4C Future Computing;

² TK w wyroku z dnia 17 grudnia 2008 r. orzekł że przepisy umożliwiające wykup mieszkań za symboliczną złotówkę są niezgodne z Konstytucją RP;

- ♦ roszczenia właścicieli nieruchomości za ograniczenia w podwyżkach czynszów³;
- ♦ pozwy lekarzy za niewłaściwe wdrożenie przez państwo polskie dyrektywy o czasie pracy;

Analiza jednak różnych ustawodawstw, w których występuje postępowanie grupowe, wskazuje, że postępowanie grupowe jest regulowane bardzo różnie.

Próby uregulowania instytucji pozwów zbiorowych zostały podjęte w 13 krajach członkowskich UE. W wielu systemach prawnych postępowania grupowe są jednak bardzo ograniczane przedmiotowo, najczęściej tylko do roszczeń wynikających z określonej kategorii spraw, np. ochrony konsumentów (Grecja, Włochy, Bułgaria, Portugalia, Hiszpania), rynku instrumentów finansowych (Niemcy), odszkodowania z tytułu szkód masowych (Holandia), ochrony środowiska czy wreszcie postępowań dotyczących roszczeń odszkodowawczych.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, iż zarówno *Zielona Księga w sprawie dochodzenia roszczeń zbiorowych konsumentów /KOM(2008)794/* jak i *Biała Księga w sprawie roszczeń o naprawienie szkody wynikającej z naruszenia wspólnotowego prawa ochrony konkurencji /COM (2008)165/*, również są ograniczone zakresem przedmiotowym.

Postulat Lewiatana:

Wzorem istniejących uregulowań innych krajów członkowskich UE postulujemy ograniczenie zakresu przedmiotowego i przeznaczenie pozwów zbiorowych jedynie dla roszczeń konsumenckich, wyłączając tym samym spod zakresu opiniowanej ustawy chociażby roszczenia ze stosunku pracy, czy przeciwko Skarbowi Państwa.

Uzasadnienie:

Wdrożenie nowej regulacji obejmującej swoim zakresem nieograniczony krąg podmiotów i spraw będzie generować po stronie przedsiębiorców, ale i po stronie SP, duże i często nieoczekiwane, niezaplanowane koszty, co szczególnie w dzisiejszej sytuacji gospodarczej byłoby bardzo złym posunięciem.

W żaden sposób nie możemy również zgodzić się z twierdzeniami zawartymi w Ocenie Skutków Regulacji /OSR/ załączonym do projektu, iż przedmiotowa regulacja nie będzie miała wpływu na rynek pracy, ani na konkurencyjność gospodarki. Takie twierdzenia dowodzą jedynie, iż analiza skutków tej regulacji nie została rzetelnie dokonana.

W związku z powyższym, iż przedmiotowy projekt ustawy nie ma rzetelnie przygotowanej OSR, PKPP Lewiatan zleciła wykonanie analiz, które dotyczą zagadnienia kosztów jakimi mogliby zostać obciążeni przedsiębiorcy w przypadku uchwalenia ustawy o postępowaniu grupowym w obecnie zaproponowanej formie.⁴

Jedną z analiz, koncentrującą się na zagadnieniu postępowań zbiorowych związanych jedynie z niepłaceniem należnych wynagrodzeń za nadgodziny w zadaniowym systemie pracy (sprawy bardzo częste i sporne w praktyce) i konsekwencjach takich pozwów dla przedsiębiorców, wykazała, iż nawet jedna nadgodzina dziennie na pracownika może

³ Trybunał w Strasburgu w wyroku z 19 czerwca 2006 r. orzekł, że Polska łamała Konwencję o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności Człowieka w zakresie prawa poszanowania własności- przez 10 lat ustawowo bezzasadnie stosowano ograniczenia w podwyżkach czynszów;

⁴ Analiza kosztów postępowań grupowych związanych z zadaniowym systemem pracy oraz studium przypadków utraty wizerunku przez polskie firmy w związku z pozwami zbiorowymi, wykonana na zlecenie PKPP Lewiatan przez firmę 4C Future Computing;

skutkować pozwem, z którego koszt wyniesie średnio prawie 1 mln złotych⁵ dla przedsiębiorców średnich i dużych oraz 250 tys. złotych dla małych firm. —

W skali całej gospodarki suma należnych odszkodowań wyniosłaby niemal 3 mld złotych. W chwili obecnego kryzysu bezpośrednio zagrożonych upadłością tylko z tego tytułu może być prawie 1900 małych firm i nawet 348 średnich i dużych przedsiębiorstw, co przekłada się na prawie 114,5 tysiąca miejsc pracy.

Druga analiza, studium przypadków utraty wizerunku przez polskie firmy, wykonana na przykładzie kilku polskich firm, wykazała, że firmy zdając sobie sprawę ze skali strat jaką niesie nadszarpnięcie wizerunku w związku ze sprawą wniesioną w ramach pozwu zbiorowego, mogą niejednokrotnie woleć zawrzeć ugodę (częsty przypadek w USA). Dziać się tak będzie może nawet i wtedy gdy przedsiębiorca będzie przekonany o swojej niewinności, czy racji – koszty odszkodowań i tak mogą być mniejsze niż straty związane z utratą wizerunku w związku ze sprawą sądową.

Utrata wizerunku może mieć istotny wpływ na sytuację finansową przedsiębiorstwa (firma Constar kosztowała ona 20 mln. zł.). Analiza wykazała również natychmiastowy spadek kursu akcji po negatywnych informacjach w mediach (np. akcje Sanitas straciły ponad 1/5 swojej wartości w ciągu 2 tygodni). Warto zauważyć, że oskarżenia będące przesłanką do utraty wizerunku wcale nie muszą być prawdziwe – w świadomości klientów utrwała się negatywny przekaz na długo zanim sprawa się wyjaśni i spółka zostanie oczyszczona z zarzutów (przykład CPC Amino – zupki w proszku). Z kolei przykład firmy Constar pokazuje że nawet jednorazowe wydarzenie odpowiednio nagłośnione może pogрузić spółkę. W przypadku pozwów zbiorowych szansa na małe zainteresowanie mediów jest dość nikła. Firmy ucierpią więc niezależnie od wyniku postępowania.

Pozwy zbiorowe, jak wynika z powyższego, mogą być przez to wykorzystywane jako narzędzie szantażu, czarnego PR – są bardzo medialne i wiarygodne w oczach opinii publicznej, gdyż oskarżenie wnosi cała grupa osób. Jeśli sprawa znajdzie szeroki wydźwięk w mediach to wyrok, nawet jeśli pozytywny dla przedsiębiorcy, przychodzi zawsze za późno.

2. Obowiązania ustawy w czasie

Kolejnym fundamentalnym zastrzeżeniem, szczególnie istotnym biorąc pod uwagę proponowany nieograniczony zakres spraw mogących być przedmiotem postępowania grupowego, jest kwestia obowiązywania ustawy w czasie. Projektodawca proponuje, aby roszczeniami objęte mogły być wszelkie zdarzenia bez względu na to, kiedy miały miejsce (oczywiście z uwzględnieniem terminów przedawnienia). Takie rozwiązanie budzi zdecydowany sprzeciw bowiem ryzyko potencjalnych pozwów zbiorowych przedsiębiorcy powinni móc wkalkulować w koszty prowadzonej działalności, a to może mieć miejsce jedynie, gdy kalkuluje koszty, dana regulacja już obowiązuje.

Dlatego konieczne jest, aby w przypadku wejścia ustawy w życie, obowiązywała ona w stosunku do roszczeń wypływających ze zdarzeń zaistniałych po wejściu ustawy w życie albo aby ustawa przewidywała *vacatio legis* umożliwiające przedsiębiorcom przygotowanie się do wejścia w życie takiej instytucji jak pozwy zbiorowe.

Wprowadzanie nowej instytucji bez odpowiedniego okresu *vacatio legis* potrzebnego na przygotowanie się zainteresowanych stron do jej wejścia w życie, może stanowić przesłankę naruszenia konstytucyjnej zasady zaufania obywatela do państwa, o czym już wielokrotnie wypowiadał się Trybunał Konstytucyjny.

Uzasadnieniem dla szybkiego wejścia w życie przedmiotowej ustawy nie może być problem umów opcji walutowych. Zdaniem PKPP Lewiatan umowy opcji walutowych w wielu przypadkach nie będą się w wielu przypadkach w ogóle kwalifikowały do tego typu

---

⁵ Suma ta zawiera odsetki ustawowe i opłaty sądowe, nie uwzględnia jednak kosztu utraconego czasu pracodawców i jego pracowników związanych z tym, iż rozprawa odbywać się będzie zapewne w normalnych godzinach pracy.

postępowania z racji niemożności oparcia tych roszczeń na jednakowej podstawie faktycznej lub prawnej.

Postulat Lewiatana:

Proponujemy zmianę brzmienia art. 26 projektu na następujący:

„Art. 26. Ustawa wchodzi w życie po upływie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia i ma zastosowanie do roszczeń powstałych ze zdarzeń mających miejsce po wejściu ustawy w życie”.

albo alternatywnie

„Art. 26. Ustawa wchodzi w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia.”

Uzasadnienie:

Z analizy kosztów postępowań grupowych związanych z zadaniowym systemem pracy na przykładzie przedsiębiorstw stosujących zadaniowy czas pracy, wykonanej na zlecenie PKPP Lewiatan, wynika iż⁶ przedsiębiorcy niejednokrotnie mogą nie być świadomi faktu, iż pracownicy pracujący zadaniowo przekraczają normalny czas pracy. Zgodnie bowiem z Kodeksem Pracy pracodawca nie ma obowiązku ewidencjonowania godzin pracowników pracujących w zadaniowym systemie pracy. Nawet jedna nadgodzina dziennie na pracownika może skutkować pozwem z którego koszt wyniesie średnio prawie 1 mln złotych dla przedsiębiorców średnich i dużych oraz 250 tys. złotych dla małych firm, jak wskazaliśmy powyżej.

W chwili obecnego kryzysu wprowadzenie instytucji pozwów zbiorowych bez właściwego okresu przejściowego może okazać się zbyt obciążające dla wielu firm. Jak wynika z niniejszej analizy bezpośrednio zagrożonych postępowaniem grupowym dotyczącym stosowania zadaniowego czasu pracy w Polsce, która to kwestia jest w praktyce bardzo popularna i bardzo sporna, a dochodzi do niej najczęściej po rozwiązaniu stosunku pracy, około 2000 dużych i średnich oraz 4200 małych firm.

3. Grupa osób uprawnionych do wniesienia pozwu zbiorowego

Zdaniem PKPP Lewiatan, ustalenie minimalnego progu osób uprawnionych do wniesienia pozwu zbiorowego na poziomie 10 osób jest niewłaściwe. Wzorem innych krajów należy zwiększyć liczbę osób z 10 do co najmniej 30, tak aby instytucja pozwów zbiorowych nie stała się instrumentem nacisków na przedsiębiorców, a w szczególności instrumentem szantażu pracodawców.

Postulat PKPP Lewiatan:

Proponujemy zmianę brzmienia art. 1 ust. 1 projektu na następujący:

„Art. 1. 1. Ustawa normuje sądowe postępowanie cywilne w sprawach, w których grupa co najmniej 30 konsumentów dochodzi roszczeń jednego rodzaju opartych na jednakowej podstawie faktycznej lub prawnej, jeżeli istotne okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie są wspólne dla wszystkich roszczeń (postępowanie grupowe)”.

4. Kaucja jako instrument zabezpieczający pozwanego w procesie

Kaucja, o której mowa w art. 8 projektu, wg autora projektu miała być instrumentem zabezpieczającym pozwanego w procesie grupowym. W wersji z uzgodnień międzyresortowych kaucja ta była określona na poziomie 20% wartości przedmiotu sporu i wg wielu przedsiębiorców w takiej wysokości spełniała swoją rolę; Projekt w wersji skierowanej do Sejmu przewiduje już kaucję na poziomie 10% wartości przedmiotu sporu, co

---

⁶ Analiza kosztów postępowań grupowych związanych z zadaniowym systemem pracy, wykonana na zlecenie PKPP Lewiatan przez firmę 4C Future Computing;

budzi nasz niepokój. Naszym zdaniem, w takiej wysokości kaucja, o której mowa, nie spełnia swojej funkcji zabezpieczającej pozwanego w procesie.

Postulat PKPP Lewiatan:

Przywrócić kaucję na poziomie 20% wartości przedmiotu sporu.

Opinię przygotowała:

Katarzyna Urbańska

Radca prawny

Dyrektor Departamentu Prawnego

PKPP Lewiatan

Warszawa, 6 maja 2009 r.